

סעיף א'איסור כהן הדיוט בגרושה, חללה וזונה

תורה – "אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי קדש הוא לאלקיו". (ויקרא כא; ז)
המב"ש – מכיון שאיסור זונה, חללה וגרושה הוא מהתורה, אז אפילו בספק גרושה, ספק זונה או ספק חללה חייב להוציא.

ריח הגט

משנה – "זה מדרש דרש רבי אלעזר בן מתיא: ואשה גרושה מאישה, ולא מאיש שאינו אישה". (יבמות צב).
גמרא – "אמר רב יהודה אמר רב: הוה ליה לרבי אלעזר למדרש ביה מרגניתא ודרש ביה חספא. מאי מרגניתא? דתניא: ואשה גרושה מאישה, אפילו לא נתגרשה אלא מאישה (שכתב לה גט ולא התיר אותה לכל אדם ולא התגרשה לגמרי), פסולה לכהונה והיינו ריח הגט שפוסל בכהונה". (שם צד).
הרב"ש – אשת כהן שיש בה ריח הגט והיא עדין יושבת תחת בעלה כופים אותו להוציא בשוטים או בכל כפיה שיוכלו עד שיוציאנה.

גט על תנאי

משנה – "כתב לגרש את אשתו ונמלך: ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה, וב"ה אומרים: אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי, לא פסלה מן הכהונה". (גטין פא).
רא"ש – אפילו לכתחילה יכול הכהן לגרש על תנאי.

איסור כהן הדיוט בחלוצה

משנה – "שנים שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע איזה קידש וזה אינו יודע איזה קידש... מתו... לזה שנים ולזה שנים, אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת, אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה. קדמו (שני אחים של אחד) וחלצו לא ייבמו השנים, אלא אחד חולץ ואחד מייבם, אלא אחד חולץ ואחד מייבם. קדמו וכנסו אין מוציאים מידם". (יבמות כג).
גמרא – "תני שילא: ואפילו שניהם כהנים (ואחד ודאי נשא חלוצה, כי חלצו לשתיהן). מ"ט: חלוצה דרבנן היא, וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן. וחלוצה דרבנן היא, והתניא: גרושה, אין לי אלא גרושה, חלוצה מנין? ת"ל: ואשה? מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא". (שם כד).

שו"ע

- מהתורה כהן אסור בגרושה, זונה וחללה ומדרבנן גם בחלוצה. וכמשנה, שלכן אם נשא ספק חלוצה אין צריך להוציא כי בספק חלוצה לא גזרו חכמים. אבל לכתחילה אסור אף בספק חלוצה (ח"מ).
- כרמב"ם, שספק גרושה חייב להוציא בין התגרשה בין הנישואין ובין מן האירוסין.
בית שמואל, ט"ז – ה"ה ספק חללה או ספק זונה.
- כגמרא, שאפילו ריח הגט פוסל בכהונה וכופים אותו להוציא. וכגון שאמר לה הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם. ואע"פ שלא הותרה בזה לכל אדם, נפסלה לכהונה.
- כמשנה וכב"ה, שאם נתן לה גט על תנאי ולא התקיים התנאי, אינו פוסל מן הכהונה. ורשאי הכהן לכתחילה לגרש על תנאי.

הדין כשנתן גט לחומרא האם נפסלת לכהונה

השב"א – שידוכין שהתבטלו והמשודך גט כדי שלא יצא עליה קול מקודשת פוסל אותה מכהונה כי הרואים אינם יודעים שלא היה צורך בגט.
רא"ש – אשה שיצא עליה קול שלא התקדשה בב"ד והכריחוהו קרוביה לגרש אותה, יש לה דין גרושה ופסולה לכהונה.

המ"א – פסק כרשב"א, שגם אם התגרשה כי יצא עליה קול קידושין, אע"פ שברור שאין בזה ממש והגט הוא חומרה בעלמא, פסולה לכהונה, כי יחשבו שהקדושין היו מעליא וגרושה נישאת לכהן. וגם אם הוציאו קול שהגרשוין לחומרא, אולי מישהו לא ישמע את הקול ויטעה.
ב"ת – במקרה זה אם עבר הכהן ונשא, אבל בדיעבד לא תצא.
ט"ז – חלק על הב"ח, והוכיח מהרשב"א ומהרמ"א שאפילו בדיעבד תצא.

בית שמואל – בתשובת הרמב"ן והרא"ש משמע שפסולה לכהונה רק כאשר ב"ד הצריכו אותו לתת גט מחמת הקול, אבל אם נתן בעצמו ולא היה נצרך ע"פ הדין לא. ומה שפסק הרמ"א את הרשב"א מדובר שיש חשש שיתברר שקידש באמת, והרמב"ן והרא"ש דיברו כשעד אחד מת ואין חשש כלל שיתברר שהיא מקודשת באמת ולא צריך גט כלל ואז כשרה לכהונה.
חלקת מחוקק – הוכיח מהמרדכי ומהרשב"א במקום אחר שכשרה לכהונה כשנתן גט שאינו צריך. וצ"ע.

סעיף ב'

משנה – "הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה. נתן לה גט, הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרובותיו ופסלה מן הכהונה.

נתן לה גט והחזירה. מיאנה בו ונשאת לאחר, נתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו..." (יבמות קח).

גמרא – "אלמא אתי מיאון דידיה ומבטל גט... אמר רבא: ומאי קושיא? ודילמא מיאון דידיה מבטל גט דידיה, מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה. ומאי שנה [מיאון] דחבריה לא מבטל גיטא דידיה? דאידי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו [של ראשון] אזיל משבש ומייתי לה [למאן בשני], מיאון דידיה נמי לא לבטל גיטא דידיה, דאידי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אזיל משבש ומייתי לה? הא, כבר שבשא ולא אישתבשא (כי הוא פייס אותה והסכימה לחזור, משא"כ אם קודם נישאה לאחר)" (שם קח:).

המב"ם – מכאן למד הרמב"ם שמיאון מבטל את הגט שנתן לה, ולכן אם לאחר שגרשה החזירה ומיאנה בו, מותרת לכהן.

טור – אם אחר שגרש אותה נישאת לאחר ומיאנה בו (באחר) **מותרת לכהן**. ואע"ג שמיאון השני לא מבטל את גט הראשון, זה רק לענין שאסור לה לשוב ולהתחתן עם הראשון, כדי שלא יגרום לה למאן בשני כדי לחזור אליו, כי מכירה ברמיזותיו, אבל לענין כהונה אין חילוק בין מיאון של שני למיאון של ראשון.

בית יוסף – חלק על הטור, וכתב שאין הבדל בין איסור להחזיר גרושתו לבין גרושה לכהן ואם מאנה באחר, כמו שאסורה לחזור לראשון מדין מחזיר גרושתו כך אסורה לכהן. וכן משמע מהרמב"ם.

שו"ע

1. כמשנה, שקטנה שמיאנה בבעלה מותרת לכהן, ואם נתן לה גט אסורה.

חלקת מחוקק – אפילו אם נשאת, תצא.

2. כרמב"ם, שאם לאחר שנתן לה גט החזירה ואז מיאנה בו מותרת לכהונה, כי המיאון מבטל את הגט.

3. כטור, שאם לאחר שגרשה נישאה לאחר ומיאנה בו, אפשר שמותרת לכהן. [אבל מהרמב"ם שאסורה לכהן]

ט"ז – פסק כרמב"ם שאם נישאה לאחר ומיאנה בו אסורה לכהן, כי יאמרו שגרושה מותרת לכהן והדברים ק"ו מאיסור כהן בחלוצה שספק

אם צריכה לחלוץ (אע"פ שיתברר אח"כ שהחליצה היתה בחנם, העולם יטעו לומר שחלוצה מותרת לכהן), אלא רק אם חזרה ונישאה לראשון שגרש אותה ומיאנה בו מותרת, כי אז הכל יודעים שנקרר ממנה שם גרושה.

ג"ח – אם נישאה לכהן, לכו"ע לא תצא.

סעיפים ג'-ד'

הדין כשיצא קול שגרש את אשתו

גמרא – "שלח ליה רב יוסף בריה דרב שמואל מדוויל לשמואל: ילמדנו רבנו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ויושבת תחתיו ומשמשתו, מהו? שלח ליה: תצא, והדבר צריך בדיקה. מאי היא?... אלא דאי קרו לנתינה כתיבה. וכי קרו לנתינה כתיבה, לנתינה גופא מי לא קרו לה כתיבה (ואולי הוא רק כתב)!! אין, דאי מגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה, דלמא נתן.

קאמרי תצא, והא"ר אשי: **כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה?** מאי תצא – משני (אם מת כהן זה ונישאה לכהן אחר, תצא כי יצא עליה קול של גרושה לפני הנישואין). א"כ אתה מוציא לעז על בניו של ראשון? כיון דמשני הוא דמפקינן לה ומראשון לא מפקינן לה, אתי למימר סמוך למיתה גרשה" (גטין פא).

גמרא – "...וא"ר אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה, הא דבתר אירוסין חיישינן ליה. רב חביבא אמר: אפילו דבתר אירוסין נמי לא חיישינן ליה. **והלכתא לא חיישינן ליה**". (גטין פט:).

המב"ם – יצא עליה קול שהיא חלוצה אין חוששים לזה אע"פ שהתחזק בב"ד.

ראב"ד – חלק על הרמב"ם וכתב שחוששים גם אם יצא קול שהיא חלוצה.

מגיד משנה – הסכים עם הרמב"ם לגבי חלוצה, אבל אם עליה קול שהיא זונה אין חוששים לו, כי אנשים קוראים לאשה זונה משום פריצות, וכדי

שתיקרא זונה שאסורה לכהן צריך שיעידו עליה בעדות ברורה או שהיא מודה בזה.

שו"ע – פסק כמסקנת הגמרא, שאם יצא קול שפלוני גרש את אשתו והיא יושבת תחתיו, אין מוציאים אותה מידו כי כל קול אחר נישואין לא חוששים לו. אבל אם מת ונשאת לכהן אחר תצא, כי עכשיו יש עליה קול מגורשת לפני הנישואין.

חלקת מחוקק, **בית שמואל** – לא חוששים ללעז הבנים מהראשון, ואומרים שגרש אותה סמוך למיתתו.

הדין כשיצא קול שכתב גט לאשתו

גמרא – "שלח ליה רב יוסף בריה דרב שמואל מדוויל לשמואל: ילמדנו רבנו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ויושבת תחתיו ומשמשתו, מהו? שלח ליה: תצא, והדבר צריך בדיקה. מאי היא?... אלא דאי קרו לנתינה כתיבה. וכי קרו לנתינה כתיבה, לנתינה גופא מי לא קרו לה כתיבה (ואולי הוא רק כתב)!! אין, דאי מגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה, דלמא נתן" (שם).

רש"י, **רי"ף**, **ר"ן**, **בשם התוספות**, **רא"ש**, **הגהות אשר"י**, **טור** – בודקים, ואם מדובר במקום שבו קוראים לנתינה כתיבה, ודאי הקול לא יצא לחנם אלא לאוסרה על בעלה, וכיון שהכתיבה אינה כלום, ודאי משום נתינה יצא הקול, וכאילו יצא עליה קול שגרש שדינה שתצא מבעל שני.

ה'מב"ם – כתב שאם יצא קול שכתב גט או שנתן גט ומשמשתו אין מוציאים אותה מבעלה, אבל אם מת ונשאת לכהן שני תצא, ולא חילק בין מקום שבו קוראים לנתינה כתיבה או מקום שלא קוראים לנתינה כתיבה ובכל מקום זה נחשב כקול גרושין. **הר"ן תמה על הרמב"ם שלא חילק חילוק זה.**

הב"ח תרץ את דעת הרמב"ם שלא סמך על תרוץ הגמרא שנכתב כאפשרות בלבד אלא על פשט המשנה והתלמוד, ולכן תצא מבעל שני. **וכ"פ הב"ח לחומרא.** ועוד, שבכל מקום שצריך בדיקה סומכים להחמיר שמא אנחנו לא בקיאים לבדוק.

הב"ח הביא תרוץ נוסף בשם חכם אחד, שאם היה סובר שצריך לבדוק, היתה הגמרא צריכה לכתוב "הדבר צריך בדיקה, ותצא" ולא להיפך, כי בודקים אם קוראים לנתינה כתיבה, קודם שמוציאים אותה מהבעל השני, ומזה שכתבה הגמרא "תצא והדבר צריך בדיקה", משמע שתצא מספק שמא קוראים באותו מקום לנתינה כתיבה וזה דבר שאי אפשר לבדוק אותו בברור.

שו"ע – פסק כגמרא שאם יצא קול שפלוני כהן [וה"ה ישראל] כתב גט לאשתו, וכחלוקת הר"ף והתוספות, שאם קוראים באותו מקום לנתינת גט כתיבה, נחשב הקול כאילו גרש וכדלעיל שתצא מבעל שני. ואם לא קוראים לנתינה כתיבה, לא חוששים.

ב"ת – פסק להחמיר כמו הסברו ברמב"ם, שגם אם יצא קול שכתב זה כאילו יצא קול שגרש ודינה שתצא רק מבעל שני ואין חילוק בין כתיבה לנתינה.

בית שמואל – חלק על הב"ח וכתב שהלכה כרוב הראשונים שלא תצא אפילו מבעל שני, אא"כ קוראים לנתינה כתיבה.

סעיף ה'

משנה – "יצא שמה בעיר מקודשת, הרי זו מקודשת. מגורשת, הרי זו מגורשת. ובלבד שלא יהא שם אמתלא (ששובר את כח הקול). איזוהי אמתלא? גרש איש פלוני את אשתו על תנאי, זרק לה קדושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו, הרי זו אמתלא (ושמא לא התקיים התנאי)".

גמרא – "ואסרינן לה אגברא (לומר שהיא מגורשת ואסורה לכהן), והא אמר רב אשי: כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה? ה"ק: יצא שמה בעיר מקודשת, הרי זו מקודשת. מקודשת ומגורשת, הרי זו מגורשת. מאי טעמא? קול ושוברו עמו". (גיטין פט.)

הש"ג, רמב"ם, בית יוסף – אפילו יצא קול שהיא מקודשת ואח"כ יצא קול שהיא מגורשת מאותם קדושין, כיון שהקול האחרון סותר את הראשון היא מותרת לכל העולם.

ראב"ד, טור – דוקא כשיצא קול שניהם **יחדיו**, אבל אם הקול שמגורשת יצא מאוחר יותר מקול הקדושין, לא חוששים לקול השני ואסורה לכל העולם בלא גט ומותרת לזה שיצא הקול עליו שקידשה אפילו הוא כהן.

מתי מועילה אמתלא?

גמרא – "אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן (לגבי קול שהתקדשה): לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסים ויוצאים. אמרו דבר (פלוגית התקדשה היום) זהו קול (שחוששים לו), לא אמרו דבר זהו אמתלא (ששובר את הקול). לא אמרו, והא לא אמרו ולא כלום (ולכן אין קול וממילא אין אמתלא)? לאפוקי מדרבה בר רב הונא, דאמר אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד יי ימים, **קמ"ל לא אמרו** (לא היה קול ברור, כגון שספק התקדשה ואז מועילה אמתלא) **הוא דהויא אמתלא, הא אמרו** (קול ברור ומסוים שהתקדשה לא מועילה אמתלא יותר) **לא הויא אמתלא** (לא מועילה אמתלא יותר)". (שם)

האם אפשר לבטל קול?

גמרא – "א"ל אביי לרב יוסף: מבטלינן קלא או לא מבטלינן? א"ל: מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים, ש"מ מבטלינן קלא. א"ל: אדרבה, מדאמר רב ששת אפילו מפי נשים הוי קול, ש"מ לא מבטלינן קלא! א"ל: אתרוותא נינהו (חלוקים במקומות), בסורא מבטלי קלא, בנהרדעא לא מבטלי קלא". (שם)

פרוש ראשון בהש"ג – דיון הגמרא הוא כשמעו קול מנשים ותינוקות ששמעו מאחרים ואינם כאן לברר זאת איתם.

פרוש שני בהש"ג – דיון הגמרא הוא כשהגיעו האנשים ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם והתברר שהקול יצא בשקר.

רא"ש בשם מהר"ם מרוטנבורג – הלכה שמבטלים קול.

גמרא – "אמר רב אשי: כל קלא דלא איתחזק בבי דינא (שהוא קול אמיתי ולא קול הברה), לאו קלא הוא". (שם)

הלכה

שו"ע

1. כמשנה והגמרא, שאם יצא קול שמקודשת ומגורשת מאותם קדושין חוששים לקול לאוסרה לכהן.
2. **בית שמואל** – זה לא כראב"ד וכטור שדרשו הגרושין יצא יחד עם קול הקדושין.
3. כמשנה, שאם יצא הקול עם אמתלא, כגון שיצא קול שקידש בתנאי או שזרק לה קדושין, ספק קרוב לו ספק קרוב לה אין חוששים לקול. **בית שמואל** – משמע שאם יש קול רק על הקדושין מותרת לכהן כי אם אין קדושין אין גרושין.
3. כראב"ד והר"ן, שאם יש אמתלא בגרושין ולא בקדושין חוששים לקול הקדושין לאוסרה לכל העולם ולא חוששים לקול הגרושין לאוסרה לכהן. [אבל הרמב"ן חולק]
4. כרבי יוחנן, שצריך שהאמתלא תצא עם הקול **מיד**, אבל אם יצא קול ברור ולאחר זמן יצא אמתלא לא מועילה יותר לבטל את הקול.

5. כמהר"ם מרוטנבורג, שאם התברר שהיה הקול שקר מבטלים את הקול אפילו בלא אמתלא.

6. כגמרא, שכל קול שלא הוחזק בבית דין אינו קול ולא חוששים לו.

יצא עליה קול חלוצה

הַשִּׁירָה הַגְּדוּלָה הַמְּבֹרָכָה – לא חוששים לו אפילו לכתחילה. **והסביר המגיד משנה**, שחלוצה דרבנן ובספק חלוצה לא גזרו וכן בקול לא גזרו אפילו מוחזק בבית דין.

הַאֲבִיזָה – קול המוחזק בבית דין נחשב כברור ודאי, ולכן תצא אף בחלוצה.

הַמִּצְוָה בֵּית שְׁמוּאֵל – הלכה כר"ף והרמב"ם ומותרת אפילו לכתחילה.

סעיף ו'

אֲחֵת הַיָּיִם בְּשֵׁם רַב גִּטְרוֹנָא גִּיטְרוֹנָא – אם כהן מתחתן עם גרושה או אחת מהפסולות לו מנדים אותו לעולם עד שיפרוש ממנה ויגרש אותה, כי כתוב "וקדשתו – בעל כרחו". ואסור לו לפרוס כפיו, ואם עושה כן מקצצים את ראשי אצבעותיו וקובעים בהם מום שלא יוכל לפרוס כפיו.

שְׁנֵי הַרְמָב"ם (ס' קנז) – עשה מעשה שהחרים כהן שנשא גרושה, ושלח את כתב החרם למקום מגוריהם כדי שיחרימו אותם והחרים כל אדם שישא ויתן עמהם ויאכל וישתה וישב עמהם תוך ד' אמות, ושיכנס עמהם בשמחה וינחם אותם באבלות, וחייב לסקול את ארונם כשימותו וקבורתו תהיה בלא צדוק הדין, ויראו שמחה כשימותו, וצווה על הנשים שלא יכנסו עם אשתו לבית המרחץ.

וכשירצו לשוב בתשובה יבואו לבית הדין ויגרש אותה וילקה כל אחד מהם מכת מרדות וישבע בס"ת המקודש שלא ישובו לעשות כמעשה זה לעולם ולא ישא נשים בעבירה לעולם ויתוודו על עוונם ברבים, ואז יתירו להם את החרם שהחרימו אותם.

וכל זה מפני שהם הרימו יד ברבים למרות ולכפור בתורה, ולא מפחדים פה משום אדם והכל למען כבוד ה' יתברך.

שְׁנֵי ע' – פסק כרב נטרונאי וכרמב"ם, שאם כהן התחתן עם גרושה או אחת מהפסולות מנדים אותם ומחרימים את מי שנושא ונותן עמהם עד שיגרשנה.

בֵּית שְׁמוּאֵל – ה"ה לישראל שנשא אשה באיסור ג"כ עושים את הנידויים והחרמות הללו.

סעיף ז'

גְּמָרָא – "...ת"ש, דתניא: המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו, ואם היה כהן (ואפילו לא נשאת עכשיו לאחר) לא תדור עמו במבוי (שמא יבוא עליה והוא אסור בגרושה). אם היה כפר קטן, זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כמבוי.

מי נדחה מפני מי? ת"ש: **דתניא, היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה. ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה.**

איבעיא להו: היתה חצר של שניהם מהו? ת"ש: היא נדחה מפניו. במאי עסקינן? ... אלא לאו כי האי גוונא? דלמא דאגיר מיגר (שדריס בשכירות ואז היא נדחית מפניו). מאי הוי עלה? ת"ש: הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר ועטך עטה, **ואמר רב: טלטולי דגברא קשים מדאיתתא** (ולכן היא נדחית מפניו).

ת"ר: לוה ממנה בנכסי אביה (נכסי מלוג), אינה נפרעת אלא ע"י אחר (כדי שלא יתקרבו בדברים). אמר רב ששת: ואי אתו לקמן לדינא (שניהם יחד) לא מזדקקין להו. רב פפא אמר: שמותי משמתין להו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר: נגודי מנגדין להו.

אמר רב נחמן תנא באבל רבתי: בד"א, שהתגרשה מן הנשואין, אבל כשהתגרשה מן הארוסין, נפרעת ע"י עצמה, שאין לבו גס בה.

הוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרבא. יתיב רב אדא בר מתנא קמיה, אוקי רבא שלוחא בינתייהו. א"ל רב אדא בר מתנא: והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי כו? א"ל: קא חזינן דקא גייסי בהדדי. איכא דאמרי לא אוקי רבא שליח בינתייהו. א"ל רב אדא בר מתנא: ניקום מר שלוחא בינתייהו? א"ל: והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי כו? א"ל: ה"מ היכא דלא גייסי בהדדי, אבל הני קא חזינא להו דגייסי בהדדי" (כתובות כז: -כח).

תוספות – גרושתו של כהן לא תדור עמו במבוי, כי כיון שהיא פנויה, בקל יוכל לעבור על האיסור, אבל אם נשאת לאחר צריכה להתרחק **רק כדי שכונה** שזה ג' בתים. **משמע שמבוי גדול משכונה** כי כשהיא פנויה צריך להתרחק יותר.

הַאֲבִיזָה הַגְּדוּלָה מְבֹרָכָה – שכונה גדולה ממבוי, ובנשואה צריך להתרחק יותר.

שְׁנֵי ע' – פסק כברייטא, שכהן שגרש את אשתו וכעת היא פנויה לא תדור עמו במבוי. ואם היו דרים בשכירות או בחצר של שניהם היא נדחית מפניו. ואם החצר שלה הוא נדחה מפניה. [וכל דינים אלו מבוארים בהרחבה בס' קיט]

בֵּית שְׁמוּאֵל – כל זה כל זמן שלא נשאת. ואם נשאת לאחר זה מחלוקת תוספות ורא"ש ור"ן, שלתוספות מספיקה הרחקה של ג' בתים ולרא"ש ולר"ן צריך הרחקה יותר. **הבית שמואל הקשה על הרא"ש והר"ן**, שלכאורה מוכח מהגמרא שבאיסור קל צריך הרחקה יותר, אבל באיסור חמור מספיק פחות.

סעיפים ח'-ט'

משנה – "לא ישא איילונית שהיא זונה האמורה בתורה. וחכמים אומרים: אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות". (יבמות סא).

גְּמָרָא – "גופא: בן ט' שנים ויום אחד גר, עמוני, מואבי, מצרי ואדומי, כותי, נתין, חלל וממזר שבאו על כהנת, לויה וישראלית פסולה (להינשא לכהן לעולם)... מנא הני מילי? אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא: ובת כהן כי תהיה לאיש זר, כיון שנבעלה לפסול לה, פסלה..."

אי הכי עובד כוכבים ועבד לא ליפסלו? הנך פסלי מדרבי ישמעאל, דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל: מנין לעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל ועל כהנת ולויה שפסלו? שנאמר: ובת כהן תהיה אלמנה וגרושה היא בתרומת הקדשים לא תאכל, מי שיש לו אלמנות וגרושין בה, יצאו עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגרושין בה...". (יבמות סח. ט.)

איזו בעילת זנות מגדירה אשה כזונה?

הש"ג. רמב"ם – מדובר בישראלית הנבעלת לפסול לה. משמע כל פסול אפילו לכל ישראל **ואפילו בחייבי לאוין וחייבי עשה**. וכן כשנבעלה לגוי או עבד שהיא אסורה להם. וראייתו מהברייתא ביבמות סח. שהביאה גם חייבי לאוין כפוסלים לכהונה.

תוספות. סמ"ג. ראב"ד. רא"ש – מדובר שנבעלה למי שלא תופסים לו בה קידושין, כגון: חייבי כריתות או מיתות בית דין, גוי או עבד, אבל אם נבעלה לחייבי לאוין שתופסים הקדושין, אינה נחשבת כזונה.

גית יוסף – נשאר בצ"ע על שיטתם מדוע לא פסקו ע"פ הברייתא ביבמות שכתבה מפורש שחייבי לאוין פוסלים לכהונה. משמע שהבין שיש מחלוקת בין הראשונים איך נעשית זונה ונפסלת לכהונה.

ג"ח. גית שמואל. חלקת מחוקק – חלקו על הבית יוסף, וסברו שאין נפק"מ במחלוקת זו אלא לענין מלקות בלבד, כאשר כהן בא על אותה זונה האם חייב מלקות, אבל לכו"ע נעשית זונה אפילו בביאה של חייבי לאוין וחייבי עשה.

סוג הביאה הפוסלת:

משנה – "הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס ובין ברצון אפילו הוא שוגג והיא מזידה, הוא מזיד והיא שוגגת, הוא אנוס והיא לא אנוסה, היא אנוסה והוא לא אנוס... קנה ולא חילק בין ביאה לביאה (דרכה או שלא כדרכה).

וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתין ולממזר פסלה (לכהונה) ולא חילק בין ביאה לביאה". (יבמות נג.)

הגיל שבו נאסרה לכהונה אם נבעלה לפסול לה:

משנה – "בת ג' שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה וחייבים עליה משום אשת איש... בא עליה אחד מן הפסולים, פסלה מן הכהונה (כי זינתה בהיותה אשת איש)...". (נדה מד.)

גמרא – "ת"ר: מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע. אמרה לו: רבי, נבעלתי בתוך שלש שנים, מה אני לכהונה? אמר לה: כשרה את לכהונה. אמרה לו: רבי, אמשול לך משל למה הדבר דומה: לתינוק שטמנו לו אצבעו בדבש, פעם ראשונה ושניה גוער בה, שלישית מצצה. אמר לה: אם כן פסולה את לכהונה. ראה התלמידים מסתכלים זה בזה, אמר להם: למה הדבר קשה בעיניכם? אמרו ליה: כשם שכל התורה הלכה למשה מסיני, כך פחותה מבת שלש שנים כשרה לכהונה הלכה למשה מסיני. ואף רבי עקיבא לא אמרה אלא לחדד בה את התלמידים". (שם מה.)

משנה – "בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה, ואין נותן גט עד שיגדיל...". (שם)

שנ"ע

1. פסק כחכמים וכרמב"ם, שזונה היא זו שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלת לאדם שהיא אסורה להינשא לו איסור השוה לכל ואפילו איסור עשה וכ"ש היא ערוה לו, או שנבעלה לחלל אע"פ שמתרת להינשא לו, וכן יבמה שבא עליה זר.
2. הביא כ"י"א את דעת תוספות ורא"ש, שזונה היא זו שנבעלה לחייבי כריתות ומיתת בי"ד בלבד שאז לא תופסים הקדושין, אבל הנבעלת לפסול לה בין באיסור עשה או איסור לאו לא עשאה זונה, חוץ מהבא על היבמה כי גם בה הקדושין לא תופסים.
3. כמשנה, שהנבעלת לאדם שעושה אותה זונה באונס, ברצון, כדרכה או שלא כדרכה, נאסרת רק אם היא בת ג' שנים ויום אחד והוא בן ט' שנים ויום אחד.

פתחי תשובה – לא רק אם נבעלה לפסול לה אסורה לכהונה, אלא אפילו נכנסה לחופה עם אחד הפסולים. ואע"פ שהפוסקים הזכירו רק אם נבעלה, מ"מ נראה שכך הדין.

האם בעילת מחלל שבת בפרהסיא (כגון אלמנות) פוסלת לכהונה מדין זונה?

אבני מילואים – צ"ע אם להתירה, ושמא אסורה מדרבנן.

פתחי תשובה בשם חת"ס – הכריע שמתרת לכהונה.

דין נרבעת לבהמה

גמרא – "אמר רב שימי בר חייא: נבעלה לבהמה כשרה לכהונה. תניא נמי הכי: נבעלה למי שאינו איש, אע"פ שבסקילה כשרה לכהונה". (יבמות נט:).
המב"ם, שו"ע – מכאן למד שהנרבעת לבהמה אע"פ שהיא בסקילה לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה, כי לא נבעלה לאדם.
בית שמואל – ה"ה הנבעלת לרוח או לשד.

דין הבא על הנידה

גמרא – "ת"ר... [כהן גדול] אנוסת חברו ומפותת חברו לא ישא, ואם נשא: רבי אלעזר בן יעקב אומר הולד חלל, וחכמים אומרים הולד כשר... רב אשי אמר ביש חלל מחייבי עשה קמפילגי: רבי אליעזר בן יעקב סבר יש חלל מחייבי עשה, ורבנן סברי אין חלל מחייבי עשה. מ"ט דראב"י? דכתיב: אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח, כי אם בתולה מעמיו יקח אשה, ולא יחלל זרעו בעמו – אכולהו. ורבנן, אלה הפסיק הענין (שבחייבי לאוין יש חילול ובחייבי עשה אין). ורבי אלעזר בן יעקב, אלה למעוטי נדה.
מכאן אזלא הא דתניא: מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה? כמאן – כרבי אליעזר בן יעקב". (יבמות נט: ס.).
המב"ם, רשב"א, רא"ש, שו"ע – מכאן משמע שהבא על הנידה לא עשאה זונה, כי אם היתה זונה אז בנה היה חלל, ומזה שבנה לא חלל משמע שהיא כשרה לכהונה. ואע"פ שהיא בכרת, מכיון שתפסי בה קדושין ומותרת להינשא לו כשתטהר, אינה זונה.
בית שמואל – אע"פ שלרמב"ם אסור לעשות חופת נידה, מ"מ לא עשאה זונה כי יש תקנה לאיסורה.

דין הבא על הפנויה

גמרא – "...והתניא: זונה: זונה כשמה, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר: זונה זו מופקרת. רבי מתיא בן חרש אומר: אפילו הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה. רבי יהודה אומר: זונה זו איילונית, וחכמים אומרים: אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות. רבי אלעזר אומר: פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה... אמר רב עמרם: אין הלכה כרבי אלעזר". (יבמות סא:).
המב"ם – מכיון שהלכה כחכמים אז זונה היא רק גיורת, משוחררת ושנבעלה בעילת זנות, אבל לא פנויה שנבעלה, ואפילו הפקירה עצמה לכל, אע"פ שעברה על "לא תהיה קדשה בבנות ישראל" וחייבת מלקות, כיון שתופסים בה קדושין ואינה אסורה להינשא לו, אינה זונה.
סמ"ג – מכיון שהגמרא פסקה שאין הלכה כרבי אלעזר, אז פנוי שבא על פנויה לא עשאה זונה, אבל ראוי להחמיר כשאר התנאים, ולכן לא ראוי שכהן יש מופקרת.
שו"ע – פסק כרמב"ם שאין איסור לכהן לשאת קדשה.

דין איסור גיורת ומשוחררת בכהונה

משנה – "לא ישא איילונית שהיא זונה האמורה בתורה. וחכמים אומרים: אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות". (יבמות סא:).
גמרא – "תניא: רבי שמעון בר יוחאי אומר: גיורת פחותה מבת שלוש שנים ויום אחד כשרה לכהונה, שנאמר: וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם, והרי פינחס עמהם. ורבנן, לעבדים ולשפחות (החיו אותם).
אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון בר יוחאי... ההוא כהנא דאינסיב גיורת פחותה מבת שלוש שנים ויום אחד. אמר ליה רב נחמן בר יצחק: מאי האי? אמר ליה: דאמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון בר יוחאי. אמר ליה: זיל אפיק, ואי לא מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי מאונך". (שם ס:).

הראשונים הסכימו ע"פ הגמרא שאין הלכה כרשב"י, ונחלקו בטעם הדבר:

רש"י – מדובר שהגיורת נבעלה לעכו"ם.
תוספות, ר"ן, רמב"ם, רא"ש – גיורת, אע"פ שלא נבעלה קרויה זונה מהתורה, כי הגוים שטופי זימה ובניהם ילדי זנונים. ופסולים מדין אשה זונה.
ראב"ד, רשב"א – גיורת ומשוחררת אינה פסולה מדין אשה זונה אלא משום שכתוב "בתולות מזרע ישראל" (יחזקאל מד: כב).
שו"ע – פסק כחכמים שגיורת ומשוחררת פסולה לכהן, וכרב נחמן בר יצחק שאפילו התגיירה או השתחררה לפני גיל שלוש אסורה כי אינה בת ישראל.

סעיף י'

גמרא – "אמר רבה: אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה. משום זונה אין, משום טומאה לא ("אחרי אשר הוטמאה" – לרבות סוטה שנבעלה)? אימא אף משום טומאה...
ואיכא דאמרי אמר רבה: אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה (מחזיר גרושתו). משום טומאה אין משום זונה לא! אלמא באונס לא קרינא ביה זונה...". (יבמות נו:).
המב"ם – הלכה כלישנא קמא. **וכתב המגיד משנה**, שמדברי הרמב"ם נראה שאינו לוקה עליה משום טומאה כי זהו לאו שבכללות. אמנם במקום אחר משמע שכן לוקה עליה משום טומאה, ונשאר בצ"ע.
שו"ע – כתב מפורשות שלוקה עליה הן משום טומאה והן משום זונה.

שנ"ץ – פסק כל"ק של רבה וקרמב"ם, שאשת כהן שנבעלה אפילו באונס, אסורה לבעלה.
בית שמואל – ה"ה אם נאנסה מישראל או מעכו"ם ג"כ נעשית זונה, כי כל הביאות פוסלים בין באונס ובין ברצון.

סעיף יא'

גמרא – "אמר רב עמרם: הא מילתא אמר לך רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתניתין (האיר עינינו מהמשנה): אשת ישראל שנאנסה, אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה (אם מת בעלה)". (יבמות נו:)
רש"י – לישראל מותרת כי כתוב "והיא לא נתפשה" אסורה, הא נתפשה מותרת.
שנ"ץ – כרב עמרם, שאשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה, אסורה לכהן.
בית שמואל – תחילת ביאה באונס וסופה ברצון, נחשב כאונס.
פת"ש – אם עשתה מעשה של רצון בסוף הביאה, **לרש"ל** נחשב רצון **ולנוב"י** נחשב כאונס.

סעיפים יב'-יג'

משנה – "בראשונה היו אומרים שלוש נשים יוצאות ונטולות כתובה: האומרת טמאה אני לך... חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומתקלקלת על בעלה. האומרת טמאה אני לך, תביא ראיה..." (נדרים ז:).
גמרא – "איבעיא להו: אמרה לבעלה טמאה אני, מהו שתאכל בתרומה? רב ששת אמר אוכלת, שלא תוציא לעז על בניה. רבא אמר: אינה אוכלת, אפשר דאכלה חולין. אמר רבא: ומודה רב ששת שאם נתאלמנה, שאינה אוכלת. מידי הוא טעמא, אלא משום שתוציא לעז על בניה! נתאלמנה ונתגרשה, אמרי השתא דאיתניסא". (שם)
גמרא – "איבעיא להו: אשתו זינתה בעד אחד ושותק (אמר לו עד אחד שאשתו זינתה והוא שותק), מהו? אמר אביי: נאמן. רבא אמר: אינו נאמן, הוי דבר שבערוה, ואין דבר שבערוה פחות משנים.
אמר אביי: מנא אמינא לה? דהווא סמיא דהוה מסדר מתינייתא קמיה דמר שמואל. יומא חד נגה ליה ולא הוה קאתי (לפני שמואל בזמן שהיה רגיל לבוא). שדר שליחא אבתריה. אדאזיל שליח בחדא אורחא, אתא איהו בחדא. כי אתא שליח אמר: אשתו זינתה. אתא לקמיה דמר שמואל, א"ל: **אי מהימן לך, זיל אפקה, ואי לא, לא תפיק**. מאי, לאו אי מהימן עלך דלאו גזלנא הוא (כלומר, הוא עד כשר)! ורבא, אי מהימן כבי תרי, זיל אפקה, ואי לא, לא תפקה". (קדושין סו:).

רמב"ם – אשת כהן שאמרה שנאנסה או בשוגג נבעלה לאחר בין באונס ובין ברצון, אינה אסורה לו **שמא עיניה נתנה באחר**. וכמו שאינה אוכלת בתרומה כך אסורה להינשא לכהן אחר אחרי מות בעלה כי שויה אנפשה חתיכה דאיסורא. ואם היא נאמנת לבעל כשני עדים אז יוציא כדי לצאת מהספק. וכן אם אמר ע"א שזינתה והוא נאמן לו כשנים יוציא בין אם הוא כהן ובין אם הוא ישראל.

שנ"ץ

1. פסק כמשנה וקרמב, שאשת כהן שאומרת לבעלה שנאנסה או שגגה ובא עליה אחר או שבא עד אחד ואמר שזינתה באונס או ברצון לא נאסרת, שמא נתנה עיניו באחר.
  - בית שמואל** – אם מכחישה אותו, העד אינו נאמן. אם היא מודה לו, דינה כאילו הודתה שזינתה וכנ"ל, ואם שותקת, יש מחלוקת האם שתיקה כהודאה דמי או לא.
  2. כרבא, שאם היא נאמנת לו או שהעד נאמן לו וסמך דעתו לדבריה, יוציא כדי לצאת ידי הספקות.
  3. כרמב"ם, שאשת כהן שאמרה לבעלה שנאנסה, אע"פ שמותרת לבעלה כפי שאמרנו שמא נתנה עיניו באחר, לאחר מות בעלה אסורה לכל כהן אחר בעולם, כי שויה אנפשה חתיכה דאיסורא שהרי הודתה שהיא זונה.
- ג"ת, בית שמואל** – כל זה לכתחילה, אבל בדיעבד אם נשאת לכהן אחר לא תצא, אא"כ אם הוא מאמין לדבריה. **ובניה כשרים בכל מקרה**, כי נאמנת לפסול עצמה ולא את בניה (כי זה יכול לעשות רק האב). ואם האב אומר שהוא מאמין לה שנאנסה, אז נאמן לעשות את בניו חללים כמו שנאמן לומר שבנו הוא בן גרושה או בן חלוצה.
- בית שמואל** – אם ידוע שהתייחדה עם אחד ואומרת שטמאה היא, אז מאמינים לה אפילו לכתחילה, כי רגלים לדבר.

הדין אם נתנה אמתלא לדבריה כשאמרה שנאנסה

ראב"ד – אם אמרה לאחר מות בעלה שאמרה שנאנסה רק כדי שבעלה יגרש אותה כי רבו, נאמנת וכשרה להינשא לכהן אחר.
מג"ת משנה – חלק על **הראב"ד** שלא נאמנת באמתלא זו, כי בעלה אינו חייב לגרשה. וכתב הבית שמואל, שבאמתלאות אחרות כן נאמנת.
ט"ז – פסק כמגיד משנה.

סעיף יד'

גמרא – "אמר רבי אלעזר: האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו. ואמאי, ספק ספיקא הוא, ספק תחתיו ספק אין תחתיו. ואם תמצא לומר תחתיו, ספק באונס ספק ברצון? לא צריכא, באשת כהן (שיש רק ספק אחד שמא היה תחתיו, כי היא נאסרת גם באונס)...". (כתובות ט:).

תוספות – הקשו, נעמיד אותה על חזקתה שהיא כשרה לכהונה? **ותרצו**, שנגד זה יש חזקת הגוף שלא נבעלה כל הזמן, ולכן נאמר שנבעלה כמה שיותר מאוחר, והיינו תחתינו.

המב"ס. טוה – כל זה כשבא עליה לאחר זמן, אבל **אם קידש ובעל מיד**, ודאי מותרת לו אפילו היא אשת כהן כי ודאי לא נבעלה תחתינו. וכן אם בא עליה לאחר זמן ועדים מעידים שלא נפרדו ממנה כל הזמן ואומרים שלא נבעלה, ג"כ מותרת אפילו לאשת כהן.

המב"ו. השב"א – כל זה שנאמן לאוסרה עליו זה רק כאשר הוא טוען פתח פתוח **והיא מכחישה אותו** ואומרת בתולה שלמה נבעלתי או כששותקת, אבל אם טענה טענת בריא טענה שמתירה אותה, כגון שמודה וטוענת שנאנסה קודם שהתארסה באשת כהן או שהיא מוכת עץ נאמנת.

טוה – **חלק על הרמב"ן ורשב"א** לענין לאוסרה עליו שכשיש ספק אחד אסורה עליו ולא משגיחים במה שטוענת, אלא רק לענין הכתובה.

הראשונים הקשו מדוע לא אומרים ספק נוסף שמא מוכת עץ היא? השב"א. מג"ז. משנה – **מוכת עץ דבר שאינו מצוי** הוא ולא משגיחים בכך. **תוספות** – חלק על התרוץ הזה, והסביר שאם זה היה נכון היה היתה טוענת את זה, כי אין גנאי כ"כ בזה כמו טענת אונס, **ומזה שלא טענה אין להחשיב זאת כספק**.

שו"ע – פסק כרבי אלעזר, שאשת כהן שבעלה בא עליה ואמר שמצא פתח פתוח נאסרת עליו מספק שמא קודם קידושין נבעלה או אחר קדושין, אבל ישראל שטען טענה זו לא נאסרת עליו כי יש ספק ספיקא, שמא קודם קדושין ושמא אחר קדושין, ואפילו אם אחר הקדושין שמא באונס היה, והאנוסה מותרת לישראל.

בית שמואל – כל זה כשלא קידש ובעל מיד, אבל אם קידש ובעל מיד או שיש עדים שלא זינתה אחר קדושין, אז מותרת אפילו אשת כהן כי ודאי זה לא היה תחתינו.

סעיף טו'

גמרא – "ת"ר: שלוש פעמים האמורים בפרשה: אם נטמאה, נטמאה ונטמאה למה? אחד לבעל ואחד לבעול ואחד לתרומה, דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל ק"ו, ומה גרושה שמתרת לתרומה אסורה לכהונה, זו שאסורה בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה!..." (סוטה כח).

המב"ס. שו"ע – מכאן נלמד שאשה שקינא לה בעלה [או בית דין] ונסתרה ולא שתתה מי סוטה מכל סיבה שהיא (לא רצתה היא, לא רצה הוא, לא ראויה לשתות, יש עדים וכו') אסורה לבעלה שמא נטמאה ברצון, ואם מת אסורה לכהונה משום ספק זונה.

סעיף טז'

גמרא – "אמר רבא: יצא לה שם מזנה (לגוי ועבד שפוסלים אותה מכהונה) בעיר, אין חוששים לה (ומותרת לכהן). מ"ט: פריצותא בעלמא הוא דחזו לה". (גטין פט).

שו"ע

1. פסק את הגמרא.

ג"ת. דה"ש – מדובר כשהקול לא הוחזק בבית דין.

בית שמואל – אפילו אם הקול הוחזק בבית דין, ג"כ תולים בפריצות בעלמא.

הקשו האחרונים, הרי בסי' ד' סעי' טו' נפסק שאם היו מרננים אחר אשת איש שזינתה תחת בעלה, אמנם בניה כשרים אך בעלה חושש לה מהתורה שמא היה זונה ופסולה לכהונה. ואם היה בעלה כהן חוששים שבניה חללים?

הב"ח תרץ, ששם מדובר בנשואה וכאן בפנויה, ובאשת איש חוששים יותר.

החלקת מחוקק והבית שמואל דחו את תרצו, כי כאן מדובר גם באשת איש, שהרי הגמרא שם בסוף גטין מנסה להעמיד את דברי רבא כמחלוקת בין רבי מאיר לרבי עקיבא, המדברים באשת איש, שהרי נאמר שם "לא הנחת בת לאברהם יושבת תחת בעלה". (אמנם רש"י כתב שמדובר בפנויה, ומהטור משמע שבין פנויה ובין אשת איש)

החלקת מחוקק והבית שמואל תרצו, שכאשר **כל העם מרננים אחריה מחמירים יותר**, משא"כ כאן שמדובר שרק היו שני עדים שראו בה דבר מכוער.

2. אפילו אם הוציאה בעלה משום שעברה על דת יהודית או בעדי דבר מכוער ומת קודם שגרש, מותרת לכהן, כי לא אוסרים אשה מסיבות אלו אלא בעדות גמורה או כשמודה.

סעיפים יז'-יח'

נבעלה לאחד בשדה או בדרך ולא ידוע מי הוא

משנה – "ראוה מדברת (מתייחדת בסתר) עם אחד, ואמרו לה: מה טיבו של איש זה? איש פלוני וכהן הוא: רבי גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת (שנבעלה לכשר וכשרה לכהונה), ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיים, אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה.

היתה מעוברת ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? איש פלוני וכהן הוא: רבי גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת, ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיים, אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה". (כתובות יג).

גמרא – "א"ר יוחנן: לדברי המכשיר בה, מכשיר בבתה (ובתה גם כשרה לכהונה). ורבי אלעזר אומר: לדברי המכשיר בה, פוסל בבתה (כי אין לעובר חזקת כשרות)... והאמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא! **הלכה כרבן גמליאל** ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה... הלכה ואת לא תעביד עובדא? אלא מאי אית לך למימר, הא לכתחילה הוא דיעבד...". (שם יד.)

משנה – "א"ר יוסי: מעשה בתינוקת אחת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה. אמר רבי יוחנן בן נורי: אם רוב אנשי העיר משיאים לכהונה, הרי זו תינשא לכהונה.

גמרא – "א"ל רבא לרב נחמן: רבי יוחנן בן נורי דאמר כמאן? אי כרבן גמליאל, אפילו ברוב פסולים נמי מכשר, אי כרבי יהושע, אפילו ברוב כשרים נמי פסיל? אמר ליה: **הכי אמר רב יהודה אמר רב: בקרונות של צפורי** (זמן השוק שהרבה שיירות עוברות) **היה מעשה וכדברי אמי, דאמר רבי אמי: והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם** (ואז יש רוב סיעה של כשרים ורוב עיר כשרים ואפשר לומר שהיה מהכשרים), וכדברי ינאי, דאמר רבי ינאי: נבעלת בקרונות כשרה לכהונה. בקרונות סלקא דעתך: **אלא נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה, אבל פרש אחד מצפורי ובעל הולד שתוקי**. כי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי א"ר חנינא, ואמרי לה אמר זעירי אמר רבי חנינא: הולכים אחר רוב העיר ואין הולכים אחר רוב סיעה... אלא הולכים אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה, ואין הולכים אחר רוב העיר גרידתא ולא אחר רוב סיעה גרידתא. מ"ט? גזרה רוב סיעה אטו רוב העיר (שהם קבועים). ורוב העיר נמי, אי דקא אזלי איהו לגבה, כל דפריש מרובא פריש? לא צריכא, **דקא אזלא איהי לגביהו**, דהוה ליה קבוע, וא"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי.

ומי בעינן תרי רובי, והתניא: תשע חנויות, כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספקו אסור, ובנמצא הלך אחר הרוב?... מעלה עשו ביוחסין". (שם יד.)

לכאורה קשה, הרי בסוגיה בדף יד. משמע שמאמינים לה ובדף יז: מצריכים תרי רובי?

ה"א. ה"ב. ה"ג. – רב נחמן הסביר לרבא שרבי יוחנן בן נורי סובר כרבי יהושע שאינה נאמנת אלא אם כן יש תרי רובי כמו כאן שהיה רוב עיר ורוב סיעה כשרים ולכן גם רבי יהושע מודה שנאמנת. אמנם לרבן גמליאל ולרבי אליעזר שהלכה כמותם נאמנת אפילו ברוב אחד.

ה"ד. ה"ה. ה"ו. ה"ז. – רב נחמן הסביר לרבא את רבי יוחנן בן נורי כדעת רבן גמליאל שנפסקה הלכה כמותו, שהוא התיר רק כשיש תרי רובי. משמע שרבי יהושע אסר תמיד.

ה"ח. ה"ט. ה"י. ה"יא. ה"יב. – שתי הסוגיות כדעת רבן גמליאל, אלא שרבי יוחנן בן נורי הצריך תרי רובי כדי להאמין לה **כשלא טענה טענת ברי שנבעלה לכשר או שלא טוענת בכלל** ושותקת כגון תינוקת זו שלא יודעת לטעון, וזה מעכב בין לכתחילה ובין בדיעבד וחיבת תרי רובי ואם נישאת בלא זה, תצא.

אבל אם טוענת שלכשר נבעלה נאמנת, והיא ובתה כשרות לכהונה בדיעבד כפסק רבן גמליאל (אם כבר נישאה לכהן, לא תצא) ונאמנת להכשיר העובר שבמעיה אפילו ברוב פסולים, ולכתחילה משום חומרה צריכה שיהיו רוב כשרים. ומספיק רוב אחד לכתחילה ובדיעבד אפילו ברוב פסולים.

ה"יג. – הסוגיה מדברת גם כשהיא טוענת ברי, ולכן בין טוענת שלכשר נבעלה ובין לא טוענת צריך לכתחילה תרי רובי להתייר להינשא לכהונה, ובדיעבד אפילו רוב פסולים אם נישאת לא תצא כשטוענת, וכשלא טוענת חייבת תרי רובי אפילו בדיעבד, ואז לבית יוסף תינשא רק בדיעבד אבל לכתחילה לא כי הסוגיה עוסקת רק כשאומרת ברי, ולמגיז משנה הסוגיה מדברת גם במקרה שלא אומרת ברי, ולכן אין חילוק ותינשא אפילו לכתחילה. **ה"א. ש תמה על הרמב"ם**, כי בסוגיית התינוקת מדובר שלא טוענת כלום ורק במקרה זה כתוב שצריך תרי רובי, וא"כ מניין לקח הרמב"ם שצריך תרי רובי גם כשטוענת שלכשר נבעלה? ומה שאמרה הגמרא שפסק רבן גמליאל הוא בדיעבד, זה שלא צריך שום רוב ולכתחילה מספיק רוב אחד, ומניין שצריך שנים? ונשאר בצ"ע. **הבית יוסף הסביר את טעמו של הרמב"ם**, שבסיפור עם התינוקת בצפורי מדובר שבדקו אותה ואמרה שלכשר נבעלה (משא"כ לרא"ש ולר"ן שבארו שלא ידעה לטעון), ובכל זאת הגמרא אמרה שצריך תרי רובי. וזה מוכח כי אם מדובר שלא טענה כלום מדוע רבא ורב נחמן טרחו לבאר את רבי יוחנן בן נורי עם רבן גמליאל הרי מדובר במקרים שונים: אלא שגם רבי יוחנן בן נורי מדבר שנבדקה כמו במחלוקת ר"ג ור"י, ולכן מסבירה הגמרא שגם ר"ג התיר רובי לכתחילה, וזאת משום שמעלה עשו ביוחסין ולכן מצריכים תרי רובי.

לסיכום שיטות הראשונים:

אינה טוענת כלום או שאינה יודעת מי הבעל		אומרת "לכשר נבעלתי"		
בדיעבד	לכתחילה	בדיעבד	לכתחילה	
חייבים תרי רובי להתייר לכהונה ואז מותרת אפילו לכתחילה, ואם נשאת תצא אפילו בדיעבד		אפילו אם הרוב פסולים כשרה לכהונה	צריכה רוב אחד של כשרים להתייר כהונה. ואם נשאת בלא זה לא תצא	רמב"ן, רשב"א, רא"ש, ר"ן, תרוץ ראשון בתוספות
חייבים תרי רובי להתייר לכהונה, ואם נשאת תצא אפילו בדיעבד	לבית יוסף לא תינשא כלל, למגיז משנה תינשא לכתחילה כשיש תרי רובי להתייר לכהונה. ואם נשאת, תצא		צריכה תרי רובי להתייר כהונה. ואם נשאת בלא זה לא תצא	רמב"ם
מספיק רוב אחד להתייר לכהונה ואז מותרת אפילו לכתחילה		אפילו אם הרוב פסולים כשרה לכהונה	צריכה רוב אחד של כשרים להתייר כהונה. ואם נשאת בלא זה לא תצא	רש"י, בעל המאור

שני'

1. פסק כרבן גמליאל והרמב"ם, שפנויה שראוה שנבעלה לאחד והבועל אינו לפנינו, ואמרה שהוא כשר, נאמנת. ואפילו ראוה מעוברת ואמרה שמעוברת מאדם כשר, נאמנת.
  2. כרבי יוחנן, שהיא ובתה כשרות לכהונה.
  3. כרב נחמן וכמסקנת הגמרא וכפרוש הרמב"ם, שמה שנאמנת לומר שכשרה לכהונה וכן בתה זה רק כשיש תרי רובי, כגון שהיה המקום בדרך או בקרונות שבשדות שעוברים שם מלא אנשים ורובם כשרים. וכן רוב העיר שפרשו הם העוברים מהקרונות האלו, כי עשו מעלה ביוחסין. **גית שמואל** – כתב שכל מה שצריך תרי רובי זה רק כשיש גם מיעוט פסולים, אבל כשאין מיעוט פסולים
  4. אבל אם רוב העוברים שם פסולים כגון כותים או ממזרים, אע"פ שבאו מעיר שרובה כשרים (כלומר יש רוב אחד) או שרוב אנשי המקום פסולים אע"פ שרובה העוברים שם כשרים, חוששים לה ולא תינשא לכהן לכתחילה. אמנם בדיעבד אם נשאת לא תצא. **גית שמואל** – אפילו אם יש רוב פסולים לא תצא, וכוונת השו"ע שרוב אחד כשרים בדיעבד.
  5. הביא כ"י"א את דעת הרמב"ן, הרשב"א והרא"ש, שכשאומרת שנבעלה לכשר מספיק רוב אחד אפילו לכתחילה, ובדיעבד אפילו ברוב פסולים כשרה לכהונה.
- גית שמואל** – הלכה כרמב"ם שאפילו אם אומרת לכשר נבעלתי, צריך תרי רובי, וכשאינה אומרת צריך תרי רובי אפילו בדיעבד. ואם יש תרי רובי מותרת לכהונה אפילו לכתחילה אפילו לא אמרה לכשר נבעלתי כרוב הראשונים, וכרמב"ם ע"פ הסבר המגיד משנה. ואם ידוע מי הוא הבועל, אז לא יעזור תרי רובי אפילו הוא בא אליה, ורק כשאינו ידוע מיהו אז מועיל תרי רובי.
6. לכולי עלמא, אם היתה חרשת או אלמת או שלא יודעת למי נבעלה, הרי היא ספק זונה ואם נשאת לכהן תצא, אא"כ היו שני רובים מצויים שכשרים.

נבעלה לאחד בעיר ולא ידוע מי הוא ויש בעיר פסולים

הרמב"ם, הרשב"א, הריטב"א – כל מה שמכשירים בתרי רובי זה כשנבעלה בפרשת דרכים או בקרונות שבשדות שהכל הולכים שם ואין אף אחד קבוע שם והיו רוב העוברים שם ורוב אנשי העיר שמהם הם יצאו כשרים, אבל אם נבעלה בעיר או התעברה שם, אפילו יש שם גוי או עבד אחד לכתחילה לא תנשא לכהן כי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואפילו אם יש תרי רובי, ואם נשאת לא תצא אם אומרת שנבעלה לכשר. ואין הבדל במקרה זה שנבעלה בעיר בין אם הלכה היא אליו או הלך הוא אליה, כי גם אם הוא הלך אליה יש להחמיר גזרה אטו הלכה היא אליו.

הש"ג, תוספות, טור – אפילו אם התעברה בעיר, אם הלך הבועל אליה תינשא לכתחילה כי יש תרי רובי וכל דפריש מרובא פריש, ורק אם הלכה היא אליו ממש אז הוא נידון כקבוע ואסורה להינשא לכהן אפילו בתרי רובי. ומכיון שמעלה עשו ביוחסין, אז מסתמא הוא הלך אליה ומותרת להינשא בתרי רובי עד שנדע שהוא הלך אליה.

במה נחלקו הרמב"ם והטור?

גית יוסף – הסביר את מחלוקתם בגרסת הגמרא, שלרמב"ם הגרסא היא "דלמא אזיל איהו", ולרש"י ולטור הגרסא היא "לא צריכא, דקא אזלא איהו לגבייהו".

גית שמואל – דחה את הסבר הבית יוסף, וכתב ששניהם גורסים אותה גרסא "דלמא אזיל איהו", אלא שהמחלוקת היא בתרוץ הגמרא שמעלה עשו ביוחסין שצריך תרי רובי, וסובר הרמב"ם שאם הביאה היא בעיר ויש חשש שהיא תלך אליו, אז אין יותר תרי רובי, ולכן תרי רובי אומרים רק בפרשת דרכים, אבל הטור סובר שלא מחמירים כ"כ אא"כ הלכה היא אליו ממש, אבל אם אינו ידוע לא מחמירים.

שני'

1. פסק כרמב"ם, שאם נבעלה בעיר והיה בה אפילו כותי אחד או חלל אחד וכיו"ב, לא תנשא לכתחילה לכהן כי הוא קבוע, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ואם נשאת לא תצא אפילו ברוב פסולים כי היא אומרת שנבעלה לכשר כדעת רבן גמליאל.
  2. ולכולי עלמא, אם היתה חרשת או אלמת או שלא יודעת למי נבעלה, הרי היא ספק זונה ואם נשאת לכהן תצא, אא"כ היו שני רובים מצויים שכשרים.
  3. הביא כ"י"א את שיטת הטור, שאם בעיר הלך הבועל אליה תינשא לכתחילה בתרי רובי: רוב עיר ורוב סיעות שכשרים. וה"ה בסתמא אם לא יודעים מי הלך למי. אבל אם היא הלכה אליו, ודאי לא תנשא לכתחילה לכהן כי הוא קבוע וכמחצה על מחצה דמי.
- חלקת מחוקק** – כל זה כשאינה טוענת שנבעלה לכשר, אבל אם טוענת שנבעלה לכשר ברוב אחד מספיק כמו שראינו לעיל בדעת הטור (ע"פ רוב הראשונים).
- גית שמואל** – אם ידוע מי הוא הבועל, אז לא יעזור תרי רובי אפילו הוא בא אליה, ורק כשאינו ידוע מיהו אז מועיל תרי רובי.
- גית שמואל** – להכלה יש לחשוש לדעת הרמב"ם.